

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

(SZTAB GENERALNY)

Oddział II.

Nr 4275 /II. Ref "A".

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

Przedkłada się odpis noty Rządu Bolszewickiego, przesłanej przez charge d'affaires p. Filipowicza.

1 załącznik.

SZEF ODDZIAŁU II. SZTAF

ADJUTANTURA GENERALNA
NACZELNEGO WODZA
L. dz. 8140 J₂
Wpięło dn. 25. IX 1921 roku
Wyszło dn. - 1921 roku
Załączników 1.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Rozmowa z Moskwą dnia 23. września 1921 roku.

Wczoraj wieczorem wezwany zostałem do Narkomindielu na dziś i przyjęty wraz z p. Knołem przez Litwinowa w obecności Menżyńskiego. Litwinow wręczył mi notę, którą przesyłam co dłuższem przemówieniem komentował stanowczo Rządu Sowieckiego i dodatkowo zaznaczył, że Menżyński posiada listę osób, o których mowa w 1 punkcie zadań sowieckich. Otrzymana nota wbrzmi jak następuje: "Szanowny Panie charge d'affaires, Rząd R.S.F.S.R. potwierdzając otrzymanie noty Rządu Polskiego z dn. 18. września r. b. z załączonym do niej memorandum uważa za konieczne zakomunikować, że niestety nie może uznać ją do przyjęcia co do formy i co do treści zadawalającą. Prosząc się o ochronę dobrobytu włościactwa okręgów granicznych z Polską i o umożliwienie organom sowieckim przeprowadzenia kampanji żywnościowej Rząd Rosyjski nie mógł obojętnie odnosić się do systematycznego przygotowania drobnej wojny partyzanckiej ze spokojnymi mieszkańcami pogranicza republik Sowieckich przygotowania dokonywanego na terytorjum Polski nie tylko za wiedzą, ale i przy pomocy polskich władz wojskowych. Wychodząc z art. 5. traktatu Ryskiego, Rząd Rosyjski zwrócił się do Rządu Polskiego z żądaniem faktycznej likwidacji działalności bandyckich organizacji Sawinkowa, Bałachowicza, Petlury i innych gościnnie i pomoc w Polsce. O wydalenie z Polski hersztów tych organizacji Rząd Polski pomijając milczeniem zasadnicze żądanie Rządu Rosyjskiego podał do wiadomości w nocy z dnia 8. września iż zgadza się na natychmiastowe zawiadomienie o już przedsięwziętych środkach przeciwko przekraczaniu granicy rosyjskiej przez elementy niepożądane dla Rosji i że gotów jest natychmiast przystąpić do omawiania dalszych środków przeciwko przekraczaniu granicy przez te elementy, tak więc formalnie ćwiczenie, zbrojenie, zaopatrywanie w pieniądze szajek bandyckich przy jawnej nieomal opiece polskich władz wojskowych, szczególnie zaś II. Oddziału Sztabu Generalnego będzie trwało nadal przez czas nieokreślony, a Rząd Polski sprowadza całą sprawę do przedsięwzięcia środków przeciw przekraczaniu granicy przez niepożądane w Rosji elementy, głównie o charakterze bandyckim i pogromowym; w takich warunkach, wszelkie środki przeciw przekraczaniu granicy są oczywiście iluzoryczne, łamiąc w krzyżący sposób traktat ryski i podrywając wszelką podstawę dobrych sąsiedzkich stosunków. Rząd Polski jednocześnie wystawił cały szereg żądań, mających być wykonanymi przez rząd R.S.F.S.R.. W nocy z dnia 18. września r. b. Rząd Polski nadał żądaniom swoim charakter ultimatywny, grożąc zerwaniem stosunków dyplomatycznych.

w razie niezadosyćczynienia żądaniom wyliezonym w załącznikach do noty i jednocześnie Rząd Polski odpowiedział odmownie na propozycję Rządu Rosyjskiego co do jednoczesnego wykonania przez obie strony do 1. października żądań dotyczących wykonania Traktatu Ryskiego - Rząd Rosyjski z całą stanowczością odrzuca wysuniętą przez Rząd Polski zasadę, że wykonanie Traktatu Ryskiego obowiązuje jedynie jedną stronę chociażby bardziej pokojową i uważa, że ultimatywna forma z jaką Rząd Polski przyjął tę zasadę tem jaśniej wykazuje jej prawną niesłuszność Rząd Rosyjski z całą życzliwością, rozpatrzywszy żądania sformowane w załącznikach do noty z dnia 18. września, wysuwa ze swej strony szereg kontrpropozycji mając nadzieję, że Rząd Polski wejdzie na drogę uznania obowiązku dochowania przez obie strony Traktatu Ryskiego. Żądania Rządu Polskiego, sformułowane w załączeniu do noty Rządu Polskiego z dnia 18. września zawierają cały szereg postulatów o ogólnym charakterze częściowo już wykonanych przez Rząd Polski/ może rosyjski/, w części zaś dotyczącej repatriacji wyliczone są środki, które dotychczas były przedmiotem rokowań Mieszanej Komisji Repatriacyjnej. Co się tyczy 1 pułku załącznika, Rząd Rosyjski nie widzi przeszkód co do najszybszego rozwiązania spraw sformułowanych w § 1 - 3. Co się tyczy spraw, poruszonych w § 4. i 5. Rząd Rosyjski wyda odpowiednie ogólne zarządzenia. § 6. nie jest jasny dla Rządu Rosyjskiego, gdyż nic mu nie było wiadomo o żadnej oficjalnej agitacji wśród repatriantów - to samo dotyczy § 7. i 8., gdyż Rząd Rosyjski nie stawia żadnych przeszkód przy repatriacji osób, mających zgodnie z Traktatem Ryskim do niej prawo. Co do drugiego punktu załącznika Rząd Rosyjski uważa za konieczne podkreślić, że wypłata pierwszej raty zgodnie z art. 14. ulega zwłoce z winy Rządu Polskiego. Rząd Rosyjski potwierdza swą/ zgodność/ gotowość dokonania wypłaty pierwszej raty, skoro tylko Rząd Polski wykona warunki Traktatu Pokojowego dotyczące wydalenia z Polski i likwidacji organizacji wrogich rządowi Rosyjskiemu, co się tyczy drugiej raty, to zgodnie z odpowiednim artykułem Traktatu Ryskiego winna być ona zapłacona w terminie dwumiesięcznym po pierwszej racie. Co do trzeciego punktu załącznika Rząd Rosyjski potwierdza swą gotowość dania swej delegacji instrukcji rozpoczęcia prac komisji reewakuacyjnej i specjalnej wszystkie żądania wyluszczone w tym załączniku co do tych spraw będą przedmiotem rozpatrzenia przez powyższe komisje. Wyrażając swą całkowitą gotowość rozpatrzenia w sposób rzeczowy wszystkich

postulatów wysuniętych w powyższym załączniku, Rząd Rosyjski nie może nie wskazać ze swej strony na szereg naruszeń Traktatu Pokojowego ze strony Rządu Polskiego. Rząd Polski dotychczas nie wykonał zobowiązania swego wypływającego z protokołu dodatkowego do umowy o repatriacji z dnia 24. lutego r. b. i dotychczas nie zwrócił Rządowi Rosyjskiemu 300 osób zgodnie z imiennym spisem wręczonym w swoim czasie przez Rząd Rosyjski, wobec czego nastąpiła zwłoka w wysłaniu internowanych polaków z Rosji. Rząd Rosyjski konstatuje, że Rząd Polski hamuje przyjmowanie uchodźców na granicy, wobec nieurodzaju, jaki spotkał gubernie nadwożańskie. Na granicach republik sowieckich zgromadziła się znaczna ilość uchodźców polskich z guberni głodujących, którzy daremnie starają się przedostać do Polski. Rząd Polski odpowiedział odmownie na propozycje Rządu Rosyjskiego co do otwarcia trzeciego punktu dla przyjmowania ich. Rząd Rosyjski nie może nie podkreślić, że przyjęcie wstrzymywanie przyjmowania uchodźców przynosi uszczerbek bardzo biednej ludności polskiej z guberni głodujących. Rząd Rosyjski uważa za bezwzględny warunek wykonania przez Rząd Polski jego zadań:

1/ w terminie wskazanym w nocie Rządu Rosyjskiego z dzisiejszej daty będą wydalone z granic Polski osoby związane z organizacją bandyckich kontrrewolucyjnych napadów na Rosję.

2/ osoby, które brały udział w rozbójniczych wtargnięciach na terytorjum rosyjskie oraz współdziałające z nimi będą aresztowane i oddane pod sąd.

3/ Osoby internowanych oddziałów rosyjskiej armii kontrrewolucyjnych i osoby internowane znajdujące się na robotach publicznych będą przeniesione z okręgów pogranicznych w głąb Rosji.

4/ Kozacy rosyjscy, służący w Polskiej straży Granicznej będą zwolnieni ze służby i przeniesieni w głąb kraju.

5/ Przedstawiciele Polskiego Ministerjum Spraw Zagranicznych wspólnie z przedstawicielem rosyjskim w Warszawie natychmiast przystąpią do rozpatrzenia materjału, którym rozporządza przedstawicielstwo Rosyjskie dla ustalenia winy członków armii Polskiej i omówienia dalszych środków, celem uniknięcia powtórzenia się ustalonych przypadków w przyszłości, celem ułatwienia faktycznego wykonania przez obie strony wzajemnie przedłożonych żądań. Rząd Rosyjski wnosi o przeniesienie terminu wzajemnego ich wykonania z 1. na 5. października r. b. Dając w ten

sposób nowy dowód swej pokojowości Rząd R.S.F.S.R. wyraża nadzieję, że Rząd Polski, mimo iż zwlekał na każdy sposób ze wznowieniem normalnych stosunków dyplomatycznych, zważy całą doniosłość dopuszczonego przez siebie odwołania z Moskwy Przedstawicielstwa Polskiego przy Rządzie Rosyjskim i wejdzie na jedyną możliwą dla zachowania dobrych sąsiedzkich stosunków drogę, rzeczywiście przystępując do ścisłego wykonania Traktatu Ryskiego na zasadach wzajemności dla obu stron. Że chce Pan przyjąć, panie Ministrze Pełnomocny, zapewnienie o moim najgłębszym szacunku i całkowitym oddaniu, Komisarz Ludowy dla Spraw Zagranicznych Georgij Cziczerin.

Filipowicz.-

Za zgodność odpisu:

Georgij Cziczerin

Rot

12. Szopna, m-7.

5.9.21.

Majurze Szarwary: Kochany,

Zatuzam notatki o dzialal-
nosci Gk. - Notka ta jest pobiezna,
bez cyfrowych danych, rowniez nie wie
daje, tak, ze wahalem sie, czy jz Wam
przestac, czy nie. Pomiewaz jednak
Komendant hiechys spuzahnice Sakrij
notatki odemnie zardad, - pozdam, co
mam, z tem, ze w najblizszym czasie

postaram sie przyslac ci lepszego.

Jaka jutro wrugow, z notka w
zawadku.

Sendujemy urosk odnomi Wam:
Pani Julji. Do zobaczenia!
T Filipowicz